Â D E M (A. S.)

İÇİNDEKİLER

"Allah Âdem'e bütün isimleri, (eşyanın adlarını ve ne işe yaradıklarını) öğretti. Sonra onları önce meleklere arzedip, 'Eğer siz sözünüzde sâdık iseniz; şunların isimlerini bana bildirin' dedi." (2/Bakara, 31)

Âdem Kelimesi

"Âdem" kelimesinin hangi dilden geldiği ve hangi kökten türemiş olduğu konusu müslüman dilciler arasında tartışmalıdır. Arap dilcilerinin çoğu, bu kelimenin Arapça asıllı olduğunu, "esmerlik" ve "ülfet" anlamına gelen "üdme" veya "tip, örnek" anlamına gelen "edeme" kökünden türediğini savunurlar. Başka bir görüşe göre, "bir şeyin dış yüzü" anlamına gelen "edîme" kelimesinden türetilmiştir. Âdem kelimesinin Arapça'ya Süryânîce veya Ârâmîce'den geçtiğini savunanlar da olmuştur.

İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'e İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle "Ebü'l-Beşer", Kur'an'da Allah'ın seçkin kulları arasında sayılmış

olduğundan (3/Âl-i İmran, 33) "safiyyullah" ünvanlarıyla da anılmaktadır. Âdem kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de 25 yerde geçmektedir.

Hz. Âdem'in Yaratılışı

Hz. Âdem'in Yaratılışı

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. Âdem'in yaratılışının diğer insanlarınki gibi olmadığı kesindir. *"Allah nezdinde (yaratılış bakımından) İsa'nın durumu Âdem'e benzer. Allah, onu topraktan yarattı; sonra ona 'ol!' dedi ve oluverdi."* (3/Âl-i İmran, 59) Bu ayet, bu iki peygamberin yaratılışlarındaki olağan üstü duruma işaret eder. Allah, Hz. Adem'i topraktan yarattı (11/Hûd, 61; 20/Tâhâ, 55; 71/Nuh, 18). Yüce Allah yeryüzünde bir halife yaratacağını meleklerine bildirdiği zaman; ilim, irâde ve kudret sıfatlarıyla donatacağı bu varlığın yeryüzüne uyum sağlaması için maddesinin de yeryüzü elementlerinden olmasını dilemiştir. *"Sizi (aslınız Adem'i) topraktan yaratmış olması O'nun âyetlerindendir. Sonra siz (her tarafa) yayılır bir beşer oldunuz."* (30/Rûm, 20)

Genellikle sahih kabul edilen bir hadis-i şerife göre Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından alınan toprak örneklerinin birleşiminden yaratmıştır. Bu toprağın çeşitliliğinden dolayı da Âdem'in nesli değişik karakterler taşır. *"Allah Teâla Adem'i yeryüzünün her tarafından avuçladığı bir avuç topraktan yarattı. Bunun için Ademoğulları kendilerinde bulunan toprak miktarına göre, kimi kırmızı, kimi beyaz, kimi siyah, kimi bunların arasında bir renkte; (tabiat/huy bakımından da) kimi yumuşak, kimi sert, bazıları kötü, bazıları da iyi olarak geldiler."* (bkz. Ebû Dâvud, Sünnet 16; Tirmizî, Tefsir 1, 3; Müsned-i Ahmed, IV/400, 406).

Allah Teâlâ, Hz. Âdem'i yaratırken maddesi olan toprağı çeşitli hal ve safhalardan geçirmiştir:

1- Türâb (toprak) safhası *"Sizi (aslınız Adem'i) topraktan yaratmış olması O'nun âyetlerindendir."* (30/Rûm, 20)

2-Tîn safhası. Tîn: Toprağın su ile karışımıdır ki, buna çamur ve balçık denilir. Bu safha insan ferdinin ilk teşekkül ettirilmeğe başlandığı merhaledir: *"O (Allah) her şeyi güzel yaratan ve insanı başlangıçta çamurdan yaratandır."* (32/Secde, 7)

İnsan hayatının ruh üflenmesinden/candan sonra iki temel unsuru su ve topraktır. *"Allah her canlıyı sudan yarattı. İşte bunlardan kimi karnı üzerinde yürüyor, kimi iki ayağı üstünde yürüyor, kimi de dört ayağı üzerinde yürüyor. Allah ne dilerse yaratır. Çünkü Allah her şeye hakkıyla kaadirdir."* (24/Nur, 45) *"O (Allah) sudan bir beşer (insan) yaratıp da onu soy-sop yapandır. Rabbin her şeye kaadirdir."* (25/Furkan, 54) Yeryüzünün 3/4'ü su ile kaplıdır. İnsan vücudunun da % 75'i sudur. Demek ki dünyadaki bu düzen, aynen insana da intikal ettirilmiştir. *"Andolsun biz insanı (Âdem'i) çamurdan süzülmüş bir hülâsadan yaratattık."* (23/Mü'minun, 12) İşte ilk insan, yaratılışının mertebelerinde, önce böyle bir çamurdan sıyrılıp çıkarılmış, sonra hülâsadan (bir soydan) yaratılmıştır.

3- Tîn-i lâzib: Cıvık ve yapışkan çamur demektir. Toprağın su ile karıştırılıp çamur olmasından sonra, üzerinden geçen merhalelerden birisi de "tîn-i lâzib" yani yapışkan ve cıvık çamur safhasıdır. Hz. Allah, bu süzülmüş çamuru cıvık ve yapışkan bir hale getirdi. *"Biz onları (asılları olan Âdem'i) bir cıvık ve yapışkan çamurdan yarattık."* (37/Saffat, 11)

4- Hame-i Mesnûn: Sûretlenmiş, şekil verilmiş, değişmiş ve kokmuş bir haldeki balçık demektir. *"Andolsun biz insanı kuru bir çamurdan, sûretlenmiş ve değişmiş bir çamurdan yarattık."* (15/Hicr, 26-28) Böylece Allah, Adem'i topraktan yaratmaya başlıyor. Bunu da su ile karıştırarak tîn-i lâzib yapıyor. Sonra bunu da değişikliğe uğratarak kokmuş ve şekillenmiş hame (balçık) haline getiriyor.

5- Salsâl: Kuru çamur demektir. Cenab-ı Hak, kokmuş ve sûretlenmiş çamuru da kurutarak "fahhâr" (kiremit, saksı, çömlek, porselen) gibi tamtakır kuru bir hale getir. *"O Allah insanı bardak gibi (pişmiş gibi) kuru çamurdan yaratmıştır."* (55/Rahman, 14)

Hz. Âdem'in hangi günde yaratıldığı Kur'an'da belirtilmemekte, ancak hadislerde onun Cuma günü yaratıldığı, o günde cennete konulduğu, yine Cuma günü cennetten çıkarıldığı, aynı günde tevbesinin kabul edildiği ve yine bir Cuma günü vefat ettiği haber verilmektedir (bkz. Ebû
Dâvud, Salât 207; Tirmizî, Cum'a 1; İbn Mâce, İkametü's-Salât 79, Cenâiz 65).

Hz. Âdem'e Ruh Verilmesi

Hz. Âdem'e Ruh Verilmesi

Cenâb-ı Allah, Hz. Adem'i yaratırken, maddesi olan çamuru, çeşitli mertebelerde değişikliğe uğratarak, canın verilmesi ve ruhun nefhedilmesine müsait bir hale getirdi. Nihayet şekil ve sûretinin tesviyesini/düzenlemesini tamamlayınca ona can vermiş ve ruhundan üflemiştir. *"Rabbin o zaman meleklere demişti ki: 'Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım. Artık onu düzenleyerek (hilkatini) tamamlayıp ona da rûhumdan üfürdüğüm zaman kendisi için derhal (bana) secdeye kapanın.' Bunun üzerine İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O (İblis) büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu. Allah: 'Ey İblis, iki elimle (bizzat kudretimle) yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Kibirlenmek mi istedin? Yoksa yücelerden mi oldun?' buyurdu. İblis dedi: 'Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın."* (38/Sâd, 71-76)

Cenab-ı Allah, böylece Hz. Adem'i en mükemmel bir şekilde yarattı. Yaratılışı tamamlandıktan sonra Allah ona, haydi şu meleklere git, selâm ver ve onların selâmını nasıl karşıladıklarını dinle! Çünkü bu, hem senin, hem de zürriyetinin selâmlaşma örneğidir, buyurdu. Bunun üzerine Hz. Adem meleklere: "Es-selâmü aleyküm" dedi. Onlar da "Es-selâmü aleyke ve rahmetullah" diye karşılık verdiler. Adem, insanların büyük atası olduğu için, Cennete giren her kişi, Âdem'in bu güzel sûretinde girecektir. Hz. Âdem'in torunları, onun güzelliğinden birer parçasını kaybetmeye devam etti. Nihayet bu eksiliş şimdi (Peygamberimiz zamanında) sona erdi. (Buhâri, Halk-ı Âdem 2 (IV/102); Tecrîd-i Sarih Terc. IX/76, hadis no: 1367)

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Âdem'le ilgili ayetlerde üç nokta dikkatimizi çekmektedir. Öncelikle Adem'in, önemsiz bir madde olan **topraktan başlamak üzere bedenî ve ruhî yönleriyle tam ve kâmil bir insan haline gelinceye kadar geçirdiği safhalardan söz edilir ve bu suretle Allah'ın kudretinin üstünlüğü vurgulanmış olur.** İkinci olarak **Adem'in varlık türleri arasındaki mevkiinin yüksekliğine işaret edilir.** Bu ayetlerde hem Adem'in hem de onun soyunun yeryüzünün halifeleri olduğu, Allah'ın kendilerine verdiği aklî, zihnî, ahlâkî meziyetlerden, dolayısıyla Allah'a ibadet hükümlerinin yerine getirilmesini sağlayan, ayrıca diğer birçok varlık türlerini kendi hizmetinde kullanabilen varlık olduğuna dikkat çekilir. Çeşitli ayetlerde Allah'ın emri uyarınca meleklerin Adem'e secde ettikleri bildirilmektedir.

Buna göre Allah, Adem'i meleklerden daha üstün ve onların saygısına lâyık bir mertebede yaratmıştır. Bu meziyet yalnız Adem'e ait olmayıp aynı zamanda bütün insanlığa şâmil bir şereftir. Kur'an'da başka vesilelerle de insanoğlunun bu meziyetine işaret edilmiştir (bkz. İsrâ, 70; Tîn, 4).

Kur'an-ı Kerim'in Âdem'le ilgili olarak ele aldığı üçüncü konu onun peygamberliğidir. Hz. Adem'in nebî veya rasül olduğunu açık ve kesin olarak

ifade eden âyet yoksa da yine Kur'an'ın açıkladığına göre, Âdem Rabbi'nden vahiy (kelimât) almıştır (2/Bakara, 37). Allah ona hitap etmiş, yükümlülük ve sorumluluğunu bildirmiştir (2/Bakara, 33, 35; 7/A'râf, 19; 20/Tâhâ, 117). Başka bir ayette de Allah'ın Nuh, İbrahim hânedanı ve İmran'ın ehli ile birlikte Adem'i de âlemlere üstün kıldığı belirtilmekte (3/Âl-i İmran, 33), böylece dolaylı olarak onun peygamber olduğuna işaret edilmektedir.

Hz. Âdem'e İsimlerin Öğretilmesi

Hz. Âdem'e İsimlerin Öğretilmesi

Allah, Hz. Adem'i yarattıktan sonra, dünyaya yerleşip kendilerinden faydalanabilmeleri için ona eşyanın isimlerini ve özelliklerini öğretti. İsimlerin delâlet ettiği varlıkları anlama yeteneği verdi. *"Hatırla ki Rabbin meleklere: 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' dedi. Onlar: 'Biz hamdinle Seni tesbih ve Seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun?' dediler. Allah da onlara: 'Sizin bilemeyeceğinizi Ben bilirim' dedi. Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretmişti. Sonra onları (onların delâlet ettikleri âlemleri ve eşyayı) meleklere gösterip sâdıklar iseniz (her şeyin içyüzünü biliyorsanız) bunları isimleriyle bana haber verin' demişti. (Melekler de:) 'Seni tenzih ederiz; Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Çünkü her şeyi hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibi olan şüphesiz ki Sensin Sen' demişlerdi."* (2/Bakara, 30-32)

Allah, Adem'i yeryüzünün halifesi yapacağını meleklerine tebliğ etmiş, Adem'i yarattıktan sonra ona eşyanın isimlerini öğretmiş, eşyanın bilgisini edinme ve beyan etme kabiliyetini vermiştir. Meleklerin devamlı olarak tesbih ve takdis vazifesiyle meşgul olmaları ve nefislerinin olmaması sebebiyle yeryüzünde halifelik ve imtihan keyfiyetlerine Âdem ve evlâtlarının lâyık olacaklarını Allah, Âdem ile melekleri bir imtihandan geçirerek göstermiştir.

Hz. Adem ve onun soyunun diğer birçok varlıktan daha üstün ve değerli sayılmasının (bkz. 17/İsrâ, 70) temelinde, Allah'ın onlara verdiği bilgi gücü bulunduğu söylenebilir. Nitekim Kur'an'da meleklerin, insanoğlunu *"yeryüzünde fesat çıkaran ve kan döken"* varlık olarak nitelendirmeleri üzerine Allah'ın Adem'e bütün isimleri öğrettikten sonra bunları meleklere sorduğu, onlar bilemeyince Âdem'e *"Ey Âdem, onlara eşyanın isimlerini bildir!"* dediği ve Âdem'in isimleri onlara bildirdiği açıklanmıştır (bkz. 2/Bakara, 30-33). Tefsirlerde genellikle bu ayetlerdeki "isimler"in kavram bilgisi olduğu ve meleklerin bilmedikleri şeyler hakkında Hz. Âdem'in bilgili kılındığı, böylece onun ilimde

meleklerden daha üstün nitelikte yaratıldığı yine bu ayetlerden anlaşılmaktadır. Söz konusu âyetlerin birinde, *"Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti"* denilerek Âdem'in bilgisinin genişliğine işaret edilmiştir. Bilgi gibi bir meziyet ve imtiyaza sahip olmak, meleklerin bile Âdem'e secde etmesini gerektirdiğine göre, insanoğlu aynı meziyet sayesinde tabiattaki birçok varlığa ve güçlere hâkim olup eşyaya şekil verme ve onları kendi yararına kullanma kabiliyetinde yaratılmıştır.

Kur'an'da belirtildiğine göre, Allah Âdem'i yarattığı ve ona ruh verdiği zaman meleklere, *"Âdem'e secde edin!"* diye emretmiş, bütün melekler bu emre uymuşlar (bkz. 2/Bakara, 34; 7/A'râf, 11; Hıcr, 29-31), ancak İblis kendisinin ateşten, Âdem'in ise topraktan yaratıldığını, dolayısıyla ondan üstün olduğunu ileri sürerek emre karşı gelmiş (bkz. 7/A'râf, 12; 15/Hıcr, 33; 17/İsrâ, 61) ve bu yüzden lânetlenerek Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmıştır (bkz. 38/Sâd, 74-78). Bunun üzerine, Allah'tan kıyamete kadar, düşmanı olan Âdem soyunu doğru yoldan ayırmak, kendi dostlarını çoğaltmak için mühlet istemiş (bkz. 7/A'râf, 13-18; 15/Hıcr, 34-43; 17/İsrâ, 61, 65), Allah da ona bu fırsatı vermiştir. İslâm'da Allah'tan başkasına ibadet maksadıyla secde etmek küfür olduğundan, meleklerin Hz. Âdem'e secdesi İslâm âlimlerince ibadet secdesi değil; saygı secdesi ve bir nevi biat olarak yorumlanmıştır.

Hz. Adem'in Cennete Yerleştirilmesi

Hz. Adem'in Cennete Yerleştirilmesi

Allah, Adem ve eşini cennete yerleştirdi: *"Ey Âdem, sen ve eşin cennette yerleş, otur. Ondan (cennetin yiyeceklerinden) istediğiniz yerden ikiniz de bol bol yiyin. Fakat şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa ikiniz de kendinize zulmedenlerden olursunuz."* (2/Bakara, 35; 7/A'râf, 19) *"Muhakkak bu (İblis) sana ve zevcene düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra zahmet çekersin. Çünkü senin acıkmaman ve çıplak kalmaman ancak burada mümkündür ve sen burada susamazsın ve sıcaktan bunalmazsın."* (20/Tâhâ, 117-119)

Hz. Adem ve eşine yasaklanan bu ağacın ne olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Çünkü Allah, bu ağacın adını bize bildirmemiştir. Sadece şeytanın Âdem ve Havva'ya çirkin yerlerini göstermek için, hangi sözlerle kandırıp vesvese verdiği ifade edilmiştir: *"Rabbiniz başka sebepten dolayı değil; sırf melek olursunuz yahut ebedî kalıcılardan olursunuz diye şu ağacı size yasakladı"* (7/A'râf, 20) ve *"Ey Adem! Sana ebedîlik ağacını ve yok olmayacak bir hükümranlığı göstereyim mi?"* (20/Tâhâ, 120) diyerek şeytanın onları yanılttığı belirtilmektedir. Bu ağacın mâhiyeti konusunda sahih hadislerde de başka bilgi yoktur. Âyetlerden

anlaşılmaktadır ki, Cenab-ı Hak cennette Adem'e büyük bir hürriyet vermekle beraber yine de buna bir sınır koymuştur. Bu sınırı aştıkları takdirde, kendilerine zulüm edeceklerdir. Cennete bu yasak ağaç, yenilmek için değil; insanın hayatını disipline etmek ve bir sınırlama ve kulluk için konulmuştur.

Âlimler, Hz. Âdem ve eşinin yerleştirildiği cennet hakkında görüş ayrılıklarına düşmüşlerdir. Cennet, lügat açısından bağ, bahçe, bahçelik yer manasına gelir. Acaba Hz. Âdem'in iskân edildiği bu cennet, yeryüzünün bağlık, bahçelik ve ağaçlık köşelerinden bir köşe midir; yoksa dünyadan ayrı ahirette mü'minlere vaad edilen cennet midir? Kur'an'da buna dair açık ve kesin bir bilgi verilmemiştir. İslâm âlimlerinin çoğunluğuna göre Hz. Adem'in eşiyle yerleştirildiği ve içinde yasak ağacın bulunduğu cennet, âhirette mü'minlere ve iyilik yapanlara vaad edilen, mükâfat yurdu olan cennettir. Çünkü:

a) *"Allah dedi ki: 'Kiminiz kiminize (nesilleriniz birbirlerine, veya mü'minlerle şeytan birbirlerine) düşman olarak* <u>*inin.*</u> *Arz'da sizin için bir zamana kadar yerleşip kalmak ve geçinmek vardır. Orada (yeryüzünde) yaşayacaksınız, orada öleceksiniz, yine oradan diriltilip çıkarılacaksınız."* (7/A'râf, 24-25; ayrıca bkz. 2/Bakara, 36) Bu ayetlerde "hubût" (inmek) tâbiri ve inilecek yer de arz (yeryüzü) olarak zikredilmiştir. İlk yerleşme noktası yeryüzü dışında bir yer olmalıdır ki, buradan yeryüzüne iniş söz konusu edilebilsin. Eğer Hz. Âdem ve Havva'nın yerleştikleri yer, arzdaki bir bahçe olsaydı "hubût"tan, inişten söz etmek mümkün olmazdı.

b) Tâhâ suresi 118-119'uncu âyetlerde Hz. Âdem'in yerleştiği cennetin anlatılan vasıfları, yani acıkmamak, susamamak, çıplak kalmamak, güneşte yanmamak, sevap ve mükâfat yurdu olan, mü'minlere vaad edilen cennete ait niteliklerdir. Bu özellikte olan bir cennet (bahçe) dünyada yoktur. Öyle ise Hz. Âdem'in yerleştirildiği cennet, âhirette mü'minlere vaad edilen cennettir.

c) Bu "cennet" lafzının başındaki elif lâm, umum için değil; ahid içindir. Bu da göstermektedir ki, cennetin manası, müslümanlar arasında bilinen ve mükâfat yurdu olan cennete delâlet eder.

d) Yine bazı hadis rivayetlerine göre, Allah meleklerden birine dünyanın her yerinden topraklar getirterek Hz. Adem'i cennette yaratmıştır. (bkz. Ebû Dâvud, Sünnet 16; Tirmizî, Tefsir 1, 3; Müsned-i Ahmed, IV/400, 406). Hz. Âdem ile Hz. Musa'nın ruhlarının münakaşa ettiğini bildiren hadis (et-Tâc, I, hadis no: 40) de bu cennetin sevab yurdu olan cennet olduğunu açıklar.

Bütün bunlarla birlikte, Hz. Adem'in yaratılıp yerleştiği cennetin mükâfat yurdu olan cennet veya yeryüzü bahçesi olması mümkündür. Çünkü bu konudaki naklî deliller kesin değildir ve Kur'an'da buna dair kesin bir hüküm yoktur. Bunu

Allah'tan başka kimse bilemediğine göre, şu cennettir, veya bu cennettir diye kestirip atmamak en uygunudur. Fakat, Hz. Adem ve eşinin iskân edildiği cennetin mükâfat yurdu olan cennet olduğuna dair deliller daha kuvvetlidir.

İsrâiliyât ve Kitab-ı Mukaddes'e Göre Hz. Âdem

İsrâiliyât ve Kitab-ı Mukaddes'e Göre Hz. Âdem

Müslümanların kültürüne etki eden Hz. Âdem ve onunla ilgili olarak yaratılış, zelle, cennetten çıkarılma kıssası halka mal olduğu şekliyle maalesef büyük çapta Tevrat ve İsrailiyât kaynaklıdır. Kısâs-ı Enbiyâ gibi bazı kitaplarda da bu İsrâiliyât, İslâmî rivayetler gibi takdim edilebilmiştir.

Kur'an, Âdem kıssasının şekil yönü ve ibret için lüzumlu olmayan teferruatı üzerinde durmamış; aksine onun, insanlık tarihi ve insan varlığı bakımından dikkate değer noktalarını belirtmiştir.

Nice insanımızın, Kur'an'ın daha çok ders ve ibret almamız için anlattığı doğruları bilmediği ve öğrenmek istemediği halde, efsane ve masal karışımına biraz da yahudilerin uydurmalarını ilâve ederek dinî kıssa diye öğrenip başkalarına aktarması cidden gülünmekten öte ağlanacak halimizi yansıtmaktadır. Faydalı ilim sınıfına girmeyen, kulluğumuz ve imtihanımız ile hiçbir çıkarımı olmayan, mesaj içermeyen, Kur'an'ın gereksiz görüp anlatmadığı konulara halkımız merak duyabiliyor ve bu meraklarını uydurmalarla tatmin ediyorlarsa, bilen insanlara çok büyük görev düşüyor demektir. İnsanları, masal ve efsane yığını, İsrâiliyâttan nice katmalarla dejenere edilmiş, aslındaki nice hakikatlerin de yok sayıldığı bir din, dünyada da ahirette de kurtaramaz.

İsrâiliyât dediğimiz daha çok yahudi kaynaklarına ve hıristiyanların da kabullerine göre, kır hayvanlarının en hilekârı olan yılan, Aden'deki bahçede yaşamakta olan Havva'ya yaklaşmış, "Allah bilir ki ondan yediğiniz gün, gözleriniz açılacak, iyiyi ve kötüyü bilerek Allah gibi olacaksınız" diyerek onu yasak ağacın meyvesinden yemeye ikna etmiş, daha sonra Havva, yasak meyveden Âdem'e de yedirmiştir (Kitab-ı Mukaddes, Tekvin 1-6). Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde yılandan söz edilmez. Bazı İslâm tarihi kitaplarında geçen bu yılan unsuru tamamen İslâm dışı kaynaklara dayanmaktadır.

Yine bugünkü Kitab-ı Mukaddes'e göre yasağı çiğnemelerinin sonucu olarak ikisinin de gözleri açılır, çıplaklıklarının farkına varırlar ve incir yapraklarından kendilerine örtü yaparlar (K. Mukaddes, Tekvin 7). Kur'ân-ı Kerim'e göre de yasağı

çiğnemenin hemen ardından utanılacak yerleri kendilerine görünmüş ve cennet yapraklarını üst üste yamayıp üzerlerine örtmeye başlamışlardır (bkz. 7/A'râf, 22; 20/Tâhâ, 121). Bundan sonra, müslüman halk arasında da yer etmiş Kur'an'a ters yorumlar daha önemlidir: Elimizdeki Tevrat'a göre esas suçlu kadındır, yani şeytan Havva'yı kandırmıştır; o da Âdem'i. Bundan yola çıkılarak kadınların kötülüğü ve şeytana meyli vurgulanır. Bu yüzden tüm kadınlar Allah tarafından cezayı hak eder. Eldeki Tevrat'a göre kadın için asıl ceza gebelik sıkıntıları, çocuk doğurma sancıları ve erkeğin hâkimiyetinde olmak şeklindedir. Erkek için de kadının sözünü dinleyip suç işlediğinden cezalar vardır: Geçim temini için toprakla uğraşmak, toprağa dönünceye kadar alın teriyle yiyeceğini sağlamak ve sıkıntılı bir hayat geçirme ceza olarak erkeğe yazılmıştır (K. Mukaddes, Tekvin 16-19) Kur'an'a göre ilk suçlu, esas suçlu olarak Havva validemiz gözükmez. Şeytan her ikisini kandırmış, her ikisi aynı suçu işlemişler, sonra beraber tevbe etmişler ve affedilmişlerdir. Âdem ve eşi, içinde bulundukları cennetten, belirli bir müddet yaşamaları için yeryüzüne indirilmişlerdir. (bkz. 2/Bakara, 36, 38; 7/A'râf, 24, 20/Tâhâ, 123) Zaten insan, yeryüzü için yaratılmıştır; arzda kendileri için apaçık düşman olan şeytanı ve aldatıcılığını tanıtmak için cennetteki olay yaşanmıştır.

Hıristiyanlar Âdem'in yasak ağaca yaklaşmakla büyük bir günah işlediğine, Allah'ın gazabına uğradığına, onun bu günahının kıyamete kadar her yeni doğan çocuğa geçtiğine, dolayısıyla onların da günahkâr olarak doğduklarına, ancak vaftiz edilmek suretiyle cehennemlik olmaktan kurtulabileceklerine inanırlar. Bu aslî günah inancı, hıristiyan kültür ve felsefesinin ana fikridir. Hıristiyanlıkta insan, kötülüğün içinde rehbersiz bırakılmış, günahı ile baş başa kalmıştır. Hıristiyanlıkta insan, dünyaya artılarla (fıtrat üzere ve en şerefli varlık olarak) değil; eksilerle başlamaktadır, daha doğuştan günahkârdır. Dünyaya gözlerini açar açmaz sırtında, utanıp ezilmesine sebep olan bir kambur bulunmaktadır. Bundan daha kötüsü, bu kambur bazı insanların aracılığı olmadan insanın sırtından düşmemekte, Allah'a kendi başına tevbe ederek temizlenememektedir. Bu demektir ki, insan hiçbir zaman kendi imkânlarını kendisi kullanabilen hür bir benlik olamayacaktır. Bu kapı ona ezelden kapatılmıştır. Batı insanının dine açtığı savaş sebepleri arasında birinci sırayı, insan yaratılışına ters düşen ve insanı sahip bulunduğu soyluluğundan mahrum bırakan bu anlayış gelmektedir.

İslâm'a göre ise Allah yol gösterici, bağışlayıcı ve yardım edicidir. Zaten Âdem de cennetten çıkarıldıktan sonra birtakım kelimeler almış ve tevbesi kabul edilmiştir (bkz. 2/Bakara, 37) İslâm'a göre suç ve ceza ferdî/kişiseldir; kimse kimsenin günahından sorumlu değildir (bkz. 6/En'âm, 164). Kur'an'da, hıristiyan itikadının aksine, Âdem'in hatasının ve cezasının ferdîliği/kişiselliği, Allah'ın insanlara yönelttiği şu hitapla da belirtilmiştir: *"Yalnız size benden bir hidâyet geldiği zaman, kimler benim hidâyetime uyarsa artık onlara bir korku yoktur ve*

onlar üzülmeyeceklerdir; inkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlar ise ateş ehlidir, orada ebedî kalacaklardır." (2/Bakara, 38-39; 20/Tâhâ, 123)

İslâm âlimleri Âdem'in yasak ağaçtan uzak durması yönündeki ilâhî emre uymamasının Allah'a bir isyan ve büyük günah sayılıp sayılmayacağı konusunu tartışmışlardır. Ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğu, bunun bir günah olduğunu, yani Adem ile Havva'nın yasağı çiğnemek suretiyle emre karşı geldiklerini ve bu yüzden âsi olduklarını kabul etmişlerdir. Ancak bazı âlimler, *"Andolsun ki biz daha önce Âdem'e emir vermiştik; ancak o unuttu ve biz onu azimli bulmadık."* (20/Tâhâ, 115) mealindeki ifadeyi göz önüne alarak, Adem'in yasaklanmış ağaca günah işleme azmi olmaksızın dalgınlıkla yaklaştığını belirtmişlerdir.

Nitekim Tefsir-i Kebir'de Fahreddin Razi'nin aktarmasıyla Hasan-ı Basrî, "Vallahi, o unuttuğu için âsi oldu" demiştir. Ayrıca İslâm âlimlerinin kanaatine göre bu olay, Adem cennette iken, yani peygamber olmadan önce cereyan etmiştir. O zaman ne ümmet, ne de cemaat vardı. Adem'in kasıtsız olarak işlediği bu hata, tevbe etmesi üzerine Allah tarafından bağışlanmış, yeryüzüne indikten bir müddet sonra da kendisine peygamberlik verilmiş, böylelikle o ilk insan, ilk baba ve ilk peygamber olmuştur. Aslında Hz. Adem ve eşinin şeytanın iğvâsına kapılmaları, pişmanlık duymaları gibi hâdiseler, onların soyunun dünya hayatına ait macerasının bir özeti gibidir. Bu ilk günah ve daha sonraki gelişmelerin, yeryüzünde insanlar da haramlara yaklaştıktan sonra ataları Adem gibi tevbe ederlerse tevbelerinin kabul edileceğini, günah karşısında insan için bir tevbe ve af müessesesinin daima işleyeceğini, insanın böylelikle kemale ereceğini gösterdiği düşünülebilir. (1)

Hz. Âdem'in Peygamberliği

Hz. Âdem'in Peygamberliği

Hz. Âdem, ilk insan olduğu gibi aynı zamanda ilk peygamberdir. Hz. Adem, yeryüzüne indirildikten sonra, Cenab-ı Allah, insan nesillerinin hepsini onunla eşi Havva'dan türetmiştir. *"Ey insanlar! Sizi tek bir candan (Âdem'den) yaratan, ondan da yine onun zevcesini (Havva'yı) yaratan ve ikisinden pek çok erkekler ve kadınlar türetip yayan Rabbiniz'e ittika edin, O'na karşı gelmekten sakının."* (4/Nisâ, 1)

Allah, insanı nefsinin şehvet ve şeytanın vesveselerine mâruz kalacak şekilde yaratmış, ona bunlara karşı koyacak akıl ve vicdan (kalp gözü) vermiştir. Cenab-ı Allah böylece insanı bu dünyada imtihan alanına koyduğu için, hikmet ve rahmetinin gereği olmak üzere hayır ve kemâl yollarına irşad edecek peygamberler

göndermiştir. Cenab-ı hak peygamberler göndermekle, insanın tabiatına ve halifeliğine uygun imtihan şartlarını tamamlamıştır. Neticede insan bu dünyada yaptıklarının hesabını öldükten sonra diriltilince verecek, imanlı olan, iyilik ve sevab terazileri ağır gelenler cennete girecektir. Bunları kendilerine öğretip ikaz etmek için peygamberlere ihtiyaç vardır. İlk insanlara peygamber olmaya en lâyık olan zât, Allah'ın doğrudan doğruya vâsıtasız konuştuğu ataları Hz. Adem'di.

Hz. Adem'in peygamberliği, Kur'an âyetleriyle sâbittir. Kur'an, Adem'e Allah'ın emir ve nehiylerini haber verir. Kendisine gelen o emir ve yasaklar, vahiy vasıtasıyla bildirilmiştir. Yine Kur'an'da geçen Hz. Âdem'in iki oğlunun Allah'a kurban takdim etmeleri, ikisinden birinin kurbanının kabul olunduğunun bildirilmesi (5/Mâide, 27) Hz. Adem'e vahiy ile bildirilmiştir. Kur'an'da Hz. Âdem'in peygamliğe seçildiğinin anlatılması için *"ıstafâ"* -seçti- (3/Âl-i İmran, 33) kelimesi ile *"ictebâ"* -seçkin kıldı- (20/Tâhâ, 122) kelimeleri kullanılıyor. Bu kelimeler Kur'an'da diğer peygamberler için de kullanılmaktadır. Hz. Adem'in peygamber olduğunu açıkça bildiren hadisler de vardır. Ebu Zerr, Peygamberimiz'e "Ya Nebiyyallah, peygamberlerden ilk peygamber kimdir?" diye sorduğunda, Peygamberimiz (s.a.s.): *"Âdem'dir."* dedi. Ebu Zerr, "Ya Rasülallah, o nebî oldu mu?" diye sorunca, Hz. Peygamber: *"Evet o mükellem bir nebî (Allah'ın kendisiyle vâsıtasız konuştuğu peygamber) idi"* dedi. (Müsned-i Ahmed bin Hanbel, V/265) Diğer bir hadis-i şerifte de Kıyâmet gününde, diğer nebîler gibi Hz. Adem'in de bir peygamber olarak Rasulullah'ın sancağı altında bulunacağı haber verilmiştir (Tirmizî, II/202) Hz. Âdem'in peygamberliği hususunda bütün müslümanlar ittifak etmişlerdir.

Hz. Adem'in evlâtları onun irşâdı ile Allah'a iman etmiş, zamanlarındaki maddî ve manevî ihtiyaçlarını temin eden hükümleri ondan öğrenmişlerdi. Ebu Zerr'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte Hz. Peygamberimiz (s.a.s.) Hz. Âdem'e on sahifelik bir kitap indirildiğini söylemiştir.

İnsanların dinden ayrılarak ihtilâf etmeleri, hak dinin izini kaybederek bâtıl itikadlara saplanmaları, sonradan çeşitli sebeplerle meydana gelen kötü bir durumdur. Böylece beşeriyetin başlangıcının bir vahşet devri olmadığı anlaşılır. Hz. Adem'den sonra yeryüzünün çeşitli bölgelerine dağılan insanlar doğru yoldan ayrılmışlardır. Allah, onlara zaman zaman peygamberler göndermiştir. *"İnsanlar (ilk önce) bir tek ümmetti. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi..."* (2/Bakara, 213) (2)

Vahyi inkâr eden, bilimin kaynakları arasında Allah'ın kitabını kabul etmeyen câhiliyye anlayışına göre ilk insan, yarı hayvan yarı insan ilkel mağara adamıdır. O

ne konuşma, ne ateş yakma, ne dünya rızıklarından yeterince yararlanabilme ve tabii ne de okuma yazma biliyordu. Bütün bu özellikler, insanın tekâmülü ve gelişmesi sonucu çok sonraları insan tarafından keşfedildi... vs.

Allah, yaratma, peygamberlik, halifelik, meleklerin bile saygı duyduğu yaratıkların en şereflisi... yoktur bu câhiliyyenin bilim diye takdim ettiği tarih kitaplarının, sosyal bilgilerin bilimsel(!) hükümlerinde. Hz. Adem'le ilgili olarak bir müslümanın tartışmasız kesin doğru kabul ettiği Kur'an'a dayanan ilimle; müslümanlara, müslümanların çocuklarına bilim diye öğretilen câhiliyyenin bu tavrı arasında cennetle cehennem kadar fark vardır. Vahye tümüyle ters düşen bu anlayışlara ve dayatmalara tepkisiz kalması müslümanların ihmal, gaflet ve hatta ihânetiyle ilgilidir. Kâfirler, müslüman mahallesinde salyangoz satabilmekte, hatta dolma yaparak bu salyangozları müslüman çocuklarına yutturabilmektedirler. Kur'an'a dayalı ilim ile, câhiliyyenin bilim anlayışlarının arasındaki uçurum için küçük bir örnektir ilk insan konusu. Bir de bilim seviyesinde olmadığı kendilerince de kabullenildiği halde insanımızın inancını zehirlemesine göz yumulan ilk insanın menşei ile ilgili nazariye/teori var ki evlere şenlik!

Yukarıda âyetlerle ifade edildiği gibi Yüce Allah, ilk insan Hz. Adem'i bizzat doğrudan doğruya çeşitli safhalardan geçirerek yaratmıştır. Darwin'ci tekâmülcülerin iddia ettiği gibi, insan maddenin kendiliğinden gelişerek tek hücreli canlı olması ve bunun da gelişerek çeşitli hayvanlar ve maymunlar oluşması ve maymunların da insana dönüşmesi yoluyla meydana gelmemiştir. Uydurma ve yakıştırmadan ibaret olan bu nazariye/teorinin doğruluğuna, deney ve gözlemlerde, delil olarak kabul ettikleri materyal fosillerinde en ufak bir ipucu bile yoktur. Bunun aksini ispat edecek fosil ve deliller ise pek çoktur. Mendel ve Pastör kanunları bunlardan sadece iki örnektir.

Evrim teorisi, ya da eski adıyla tekâmül nazariyesi, vahy terazisinde tümden bâtıl olduğu gibi; bilim ve akıl ölçülerinde de imkân dışıdır. Şöyle ki: Madde ve enerjide "emtropi" vardır. Yani gözlenen bütün doğal sistemlerde düzensizliğe, dağılıp saçılmaya doğru bir eğilim vardır. Bu gerçek, hem mikro ve hem de makro seviyelerde geçerlidir. Madde parçacıkları dağılıp saçılır gider. Enerji de akıllı birisi tarafından plânlı ve düzenli olarak kapalı duvarlar arasında ve borular içerisinde kontrol altına alınmazsa dağılır gider. Dışarıdan gelen güneş enerjisi de, bunu alıp kullanacak çok muazzam bir makine sistemi yoksa boşlukta dağılır. Bu bir fizik kanunudur (Allah'ın evrendeki yasalarından, tabiattaki kanunlarındandır). Aklı başında hiçbir bilgin bu kanuna karşı fikir ileri sürme cesareti gösteremez.

Madde âtıldır (eylemsizdir), kendiliğinden bir gücü yoktur (fizikteki atâlet/eylem-sizlik prensibi). Allah'tan başka hiçbir şeyin kendiliğinden hiçbir gücü, düzen ve nizamı yoktur (lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh). Akıllı ve şuurlu birisi

tarafından plânlı düzenli bir makine sistemiyle kontrol edilmeyen enerji de her şeyi dağıtır, yakar ve yıkar. Meselâ nükleer bir santralde kontrol altına alınamayan bir atom enerjisi her şeyi yakar ve yıkar, dağıtır ve boşlukta dağılır gider. Öyle ise basit bir otomobilin bir yapıcı mühendisi olmadan demir yığınları arasından güneş enerjisi veya herhangi bir enerji ile meydana gelmesi imkânsızdır. Deney ve gözlem de akıl da bunu kabul etmez.

En basit bir canlının organizmasının (cesedinin) yanında, mükemmel bir otomobil veya en ileri seviyede yapılmış bir bilgisayar, çocuk oyuncağı gibi kalır. Bir elektronik beyin bozulduğu vakit kendi kendisini tamir edemez, kendi mislini ve benzerini, maddelerini dışarıdan toplayarak yapamaz. Çünkü âtıldır/eylemsizdir, şuuru yoktur. Bunlar akıllı birisinin yapacağı hesap ve plân işidir. Akılsız ve cansız madde kendiliğinden bir makine veya bir bilgisayarı yapamayınca, ya bunların yapıcısı olan insanı nasıl yaratabilir? İnsanın yaptığı en mükemmel bir bilgisayar, insan tarafından tamir edilip kontrol edilmezse, kendisini tekâmül/evrim ettirmek şöyle dursun, madde yığınları arasında dağılıp gider.

Bir eser, müessirinden (yaratıcısından) üstün olamaz. Bir eser de yapıcısında bulunmayan vasıflar bulunamaz. Netice, sebebinden üstün olamaz. Taş sebep olursa, parçacıkları taşın eseri (neticesi) olur. Maddede can yoktur; insanî ruh ve bunun özellikleri olan şuur ve akıl hiç yoktur; vicdan ve bunun özellikleri olan sevgi, nefret ve üzüntü de yoktur. Bir maddenin, pek çok mükemmel makine sistemi olan bir canlının vücudunu meydana getirmesi ve ona kendisinde hiç bulunmayan canı, hele akıl, irâde ve vicdanın kaynağı olan ruhu vermesi ne kadar akıl ve imkân dışıdır. Can enerji değildir. Can, canlının duyup görmesini ve gayeli hareket etmesini sağlayan, vücudunu tamir etme, kendisini koruma ve neslini devam ettirme görevini üstlenen manevî bir cevherdir. Bir canlı sisteminin meydana gelebilmesi için mutlaka şu şartlar gereklidir:

1- Sistemin gelişigüzel değil; enerji ve besinleri dönüştürecek mükemmel mekanizması ve makine sistemi olmalıdır.

2- Otomobilin çalışması için nasıl petrol lazımsa, bunun da kullanılabileceği bir enerji kaynağı, yani besinler bulunmalıdır. Canlıların besinleri, bitki ve hayvan organizmalarıdır.

3- Bu enerjinin dönüşüm mekanizmalarını idare edip devam ettirmek ve çoğaltmak için bir kontrolcü bulunmalıdır. Çünkü Termodinamiğin ikinci kanunu olarak ifade edilen ve kâinatta geçerli ilâhî kanuna göre sistemlerin düzensizliğe doğru tabii bir kaymaları vardır. Otomobilde bu kontrolcü şoför, elektronik beyinde kontrol mühendisidir. Otomobilin şoförü veya elektronik beynin kontrolcüsü ölmüşse bunlar kendi kendilerine gayeli ve düzenli çalışamazlar. Kendilerinin

benzerlerini meydana getiremezler ve kendilerini tamir edemezler. Az bir zaman sonra çürür, dağılır ve saçılıp giderler. Canlıların mekanizma ve makinelerinin kontrolcü ve idarecisi canlıdır. Canlının canı çıkmışsa, bunca muazzam zekâsına rağmen insan dahi ona canı veremez.

4- Canlı bir sistemin mutlaka akıllı ve âlim bir yaratıcısı olmalıdır. O da Allah'tır. Otomobilin yapıcısı akıllı bir insandır. Öyle ise canlıların organizmalarını, o akıllara durgunluk verecek çok muazzam makine sistemlerini, oksijen - hidrojen (yani su), fosfor, kükürt, azot, karbon, kalsiyumdan yaratan ve bunlara canı veren Allah'tır.

İnsanla hayvan arasında mâhiyet farkı vardır. İnsanlarda akıl, irâde ve vicdan vardır. Hayvanlarda bunlar yoktur. Bunların kaynağı da Allah'ın insana verdiği ruhtur. Bu insanî ruh hayvanda yoktur. Buna göre evrim teorisi/Darwinizm imkânsızdır. Darwinizme inananların, insanın maddeden kendiliğinden tekâmül ederek/evrimleşerek meydana gelişini *"Akılları mı emrediyor, yoksa bunlar, azgın kimseler midir?"* (52/Tûr, 32) (3)

Kur'an, sahih hadisler ve bunlara dayanan diğer güvenilir İslâmî kaynakların Hz. Adem hakkında verdiği bilgilerden çıkan sonuca göre Hz. Âdem topraktan yaratılmıştır. Konuyla ilgili âyetlerden, bu yaratılışın belli bir gelişme seyri takip ettiği ve süresi bilinmemekle birlikte belli bir zaman içinde tamamlandığı sonucu da çıkarılabilir. Ancak bu gelişme, hiçbir zaman ilâhî irâde ve kudretin tesiri olmaksızın doğal bir evrim şeklinde anlaşılamaz. Bütün ilgili âyetlerde Hz. Adem'in herhangi bir başka canlıdan tekâmül suretiyle değil; topraktan ve tamamıyla bağımsız bir canlı türün atası, öteki bütün canlı ve cansız varlıkların aksine, yeryüzünde halife kılınarak, yükümlü ve sorumlu tutulan ve bunun için gerekli manevî, ahlâkî, zihnî ve psikolojik kabiliyetlerle donatılmış bir varlık olarak yaratıldığı, tartışmaya yer vermeyecek şekilde açıklanmıştır. Bu sebepledir ki insanın yaratılışının bu özel yanını bütünüyle reddederek onu bayağı canlılar seviyesine indiren teorileri İslâm inançları ile bağdaştırmak mümkün değildir. (4)

Hz. Adem'in Kur'an'da Anlatılan Kıssasından Bazı Ders ve İbretler

---

Hz. Adem'in Kur'an'da Anlatılan Kıssasından Bazı Ders ve İbretler

---

Hz. Adem topraktan yaratılmıştır. İnsanın topraktan yaratılması, bir yönüyle Allah'ın yüce kudretine delil olurken, bir yönden de insana bir hatırlatmadır: "İşte senin aslın, hakir/âdi bir çamurdur. Büyüklenmeye hakkın yoktur." O yüce kudret olmasaydı, çamur nasıl insan haline gelebilirdi? O çamura üflenen ilâhî ruh onu canlandırıyor, hareketli ve şuurlu hale getiriyor. Bu, insanın iki boyutlu olduğunu da gösterir: Topraktan meydana gelen maddî ve beşerî boyutu, ilâhî ruhtan üflenen ve Allah'ın isimleri öğretmesinden oluşan manevî, ruhî ve ilmî yönü, halifelik boyutu. İnsan, kendine verilen yetenekler sayesinde mayasındaki çamurluğu, yani değersizliği, düşük bir seviyeyi de seçebilir; kendisine üflenen ilâhî ruh yönüne meylederek yüceliği, üstünlüğü, ilâhî ahlâkı da seçebilir.

Çamur, durağanlığı, hantallığı, bir yerde çöküp kalmayı; ruh ise hareketi, canlılığı, çabayı ve gayreti işaret eder. İnsan mayasındaki çamur alçaklığa, ruhu ise yüceliğe meyillidir. İnsanı ancak ilâhî ruhtan gelen bilinç, olgun harekete yöneltebilir. (5) İnsanlar arasındaki mesafe, çamur ile ilâhî ruh arasındaki mesafe kadar olabilir.

Meleklerin Hz. Adem'e secdesi, insana verilen değerin göstergesidir. Başta melekler olmak üzere yeryüzünde hemen her şey insanın hizmetine verilmiştir. Her şey, insanın önünde âdeta melekler gibi secde etmektedir. Bu hizmetten ise yalnızca İblis kaçınmaktadır. O, bu evrensel değerleri ve nizamı inkâr ederek bu âhengin dışında kalmıştır. Avrupa'da ortaya çıkan Hümanizm, insana verilen bu ulvî değerin yanında hiçbir anlam ifade etmez.

Hz. Adem'in Kur'an'da anlatılan kıssası, bütünüyle yaratılışın ve insanlığın hikâyesidir. İnsan hayatının nasıl başladığını, nasıl devam etmesi gerektiğini ve nereye varacağını haber veriyor. Âdem kıssası, insanın yüksek mertebesini, kendisine melekler dahil bütün yerdeki varlıkların hizmet ettiği yeryüzü halifeliğini ve bunun sorumluğunu hatırlatıyor. Yeryüzünde halife kılınan insan, ancak emanet yükünü hakkıyla taşırsa bu görevini hakkıyla yerine getirebilir. Adem kıssası, insanı Allah'ın emrine uymaya, yasaklarından kaçmaya alıştırıyor, İblis'in düşmanlığını hatırlatıyor.

Eşyanın isimlerini insan kendiliğinden bilip öğrenmiş değildir. Meleklerin ve insanın Allah'ın öğrettikleri ve öğrenme kabiliyeti verdiklerinin dışında kendiliklerinden bir ilimleri yoktur (bkz. 2/Bakara, 30-33). İnsana, Allah ilim öğrenme yeteneği vermemiş, onu vahiyle desteklememiş, ona eşyanın isimlerini öğretmemiş olsaydı, insan dünyada hiçbir ilerleme gösteremez, yeryüzünün efendisi, halifesi de olamazdı. Öğretilen isimler sayesinde bilgiye, bilince, adlandırmaya, bilmeye, idrâk ve ifade etmeye kavuşmuş bulunuyoruz. Bunlarsız hayat olur mu?

İlimlerin kaynağı olan Kur'an'ı öğreten O olduğu gibi Beyanı, açıklama yeteneğini de Allah öğretmiştir. *"Rahmân, Kur'an'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona beyanı/açıklamayı öğretti."* (55/Rahmân, 1-4)

Meleklerin Allah'ın öğrettiğinden başkasını bilmemeleri, gaybın Allah'a ait bir sır olduğunu ortaya koyar. Rabbimiz, bizim bilmemizin faydalı olmadığı gaybı kendine saklamıştır. Bu anlamda gaybı bildiği zannedilenler, falcılar, kâhinler, medyumlar, cinciler, üçkâğıtçı sihirbazlar yalancıdır.

Hz. Adem'in cennete konulmasının hikmetini en iyi Rabbimiz bilir. Onun cennet hayatının, Allah'ın nimetlerinin büyüklüğünü görme, O'nun koyduğu sınırları tanıyıp onlara uyma, insana kötülük yapabileceklere karşı dikkatli olma amacı taşıdığı söylenebilir. Bu cennet, insanlar için bir örnektir ya da dünyayı nasıl cennet gibi yapabileceklerinin metodunu göstermedir. Kişi kendi hayatını dilerse cennet gibi ve ölümden sonrasını da cennet yapar; dilerse hayatı kendisi ve çevresi için cehenneme çevirir. Allah'ın bir emrine isyan insanın Cennetten uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Yapılan isyana, hatayı kabul edip tevbe edilmez ve Allah'ın emrine karşı bir mantık yürütülmeye, hataya te'vil bulup kılıf uydurmaya kalkılırsa Allah'ın lânetine uğranılan şeytanlaşma söz konusu olacaktır. Hz. Adem'in cennet hayatı bu esprileri hatırlatıyor.

Kaybedilen cenneti yeniden bulmanın yolu, İslâm'ın tanımını yaptığı takva elbisesini kuşanıp müttakîlerden olmaktır. Bu ahlak, yeryüzünü de insan için cennet haline getirecektir. Müttakîlerden kurulu bir toplum, saadet/mutluluk toplumudur. Takva sahibi mü'minler, her devirde asr-ı saadeti yaşayan, saadeti asra taşıyan kutlu insanlardır. Müttakîler için hazırlanmış olan ebedîlik cenneti, geçici olan dünya cennetinde kazanılır. Dünyayı kendisi ve çevresi için cennet gibi yapanlar, Ahiret cennetine adaydırlar. Ebedîlik cenneti, ancak bir bedel karşılığı kazanılır. Bu bedeli mü'minler nefisleriyle, İblisle ve Allah'ın düşmanlarıyla, her şartta ve her imkânda mücadele ederek, hiç kimsenin kınamasına aldırmadan Allah'ın emrini yerine getirerek öderler. Hz. Adem'in cennet hayatı, bu gerçeklerin işaretlerini vermektedir.

Hz. Âdem, cennette olmasına rağmen yasak ağaca yaklaşmama emri ile denendi. İnsan orada bile başıboş, kuralsız ve sorumsuz değildi. İnsan yeryüzünde, İblis'in serbestçe faaliyet yapabildiği, nefislerin hoşuna gidecek sayısız çekici zevklerin olduğu, saptırıcıların kol gezdiği bir ortamda başı boş olabilir mi? Kuralsız yada şeriatsiz kalabilir mi? Sorumluluk, hayatın anlamıdır ve devamını sağlayan en önemli ilkedir. Sorumsuzluk kişi için yokluktur. İnsanın yokluktan kurtulup var olmasını isteyen Yaratıcı, onu yaptıklarından ve emaneti taşıma görevinden sorumlu tutmuştur. Bu, ona değer vermedir, bir başka deyişle adam yerine koymadır.

Yasak ağaç -Allah daha iyi bilir- yeryüzündeki yasakları/haramları sembolize etmektedir. Rabbimiz bununla insanları kendi haram sınırları konusunda duyarlı olmaya davet ediyor. Yasak ağaçtan yemek, Hz. Adem'in şekavetine/bedbahtlığına sebep oldu (bkz. 20/Tâhâ, 117). İnsan tıpkı atası Adem gibi, ister bilerek, ister unutarak Rabbinin yasak ağaçlarından yerse, O'nun sınırlarını çiğnerse ya da hükmüne uymazsa; şekavete düşer, mutsuz olur, hüsrâna uğrar, çok şey kaybeder.

Günümüzde ne yazık ki İblisin yandaşları yeryüzünün her tarafını, işledikleri şerler, sebep oldukları fesatlar, yapageldikleri günahlar yüzünden yasak ağaçlarla doldurdular. Onlar, sürekli yasak ağaç üretmekte ve onu reklâmlayarak pazarlamaktadırlar. Şimdilerde asıl mesele, yasak olmayan ağaçları bulup onların meyvesinden yemek ya da cennetin helâl ağaçlarını yeryüzünde yetiştirmek ve diğer insanlara sunmaktır.

İnsan, diğer varlıklardan üstün kılınmasına rağmen (17/İsrâ, 70), hem unutkan ve zayıftır, hem de yaratılışında olan çamur ve ilâhî ruha meyillidir (4/Nisâ, 28). Hz. Adem, cennette olmasına ve Rabbinin uyarılarına rağmen yasağa uymayı unuttu (20/Tâhâ, 115). İnsan, unutarak veya aldanarak hata yapabilir. Mü'min insana düşen, hatasını İblis gibi savunmak değil; Âdem ve eşi gibi hatasını anlayıp Allah'tan bağışlanma dilemektir. Çünkü Allah, şirkin dışında bütün günahları affeder (4/Nisâ, 116; 5/Mâide, 40; 39/Zümer, 53 vd.).

Hz. Âdem ve Hz. Havva, hatalarını anladıktan sonra şu duayı yapmışlardı: *"(Âdem ile eşi) dediler ki: 'Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz."* (7/A'râf, 23) Yaptıkları bu dua, tevbe edilmeyen küçük günahların bile karşılık göreceğinin, cezaya sebep olacağının delilidir. Öyleyse bütün günahlara tevbe etmeli, sürekli Allah'a istiğfârda (bağışlanma dileğinde) bulunmalı. Peygamberimiz bile her gün sayısız çoğunlukta istiğfâr ederdi (bkz. İbn Mâce, Edeb 57, hadis no: 3815-3817).

İblis, Ademoğluna duyduğu haset yüzünden iğvâsını, her zaman ve her şartta sürdürecektir. İblis de, onun askerleri ve yardımcıları da tatil yapmayacaklar (bkz. 36/Yâsin, 60; 7/A'râf, 16-17; 17/İsrâ, 64 vd.). İblis ve yandaşları en çok müslümanlarla uğraşırlar. Onları Allah'tan, O'na ibadetten, O'nun yolunda harcama yapmaktan alıkorlar. Onlar, müslümanların bütün hayırlı işlerine engel olmaya çalışırlar.

Allah, Adem'i ve eşini affetti. Çünkü onlar günahlarını itiraf ettiler, hatalarının bağışlanmasını istediler. Yaptıkları yanlışı savunmadılar, Allah'ın emrini beğenmezlik etmediler, O'na karşı kibirlenmediler. İblis ise af dilemediği gibi hatasını da kabullenmedi, Allah'ın emrine karşı istikbar etti. Allah'ın İslâmla

gönderdiği hükümlere/ölçülere teslim olduğu ve onları kabul ettiği halde hata edenler, sonra da günahlarına tevbe edenler, tıp Hz. Adem gibi affedilirler. İmanda, ilâhî yasaklarda, Allah'ın hükümleri konusunda pazarlık yapanlar, sonra kendi görüşlerini daha doğru ve üstün görenler, İblisin arkadaşıdırlar.

Hataya düşmenin, günah işlemenin sebebi, başkasının teşviki olsa bile, insanın bizzat kendisi esas suçludur; esas sebep, insanın kendi arzusu, kendi hevâ ve hevesidir. Kimse kimsenin günahından sorumlu olmadığı gibi, kimse bir başkasının yerine kulluk da yapamaz. Herkesin yaptığı kendisine aittir.

Kadın, insanın asırlar boyu çektiği çilenin sebebi değil; onun yaratılışta kardeşi, insan olmada eşi veya annesidir. Üstünlük cinsiyette veya rütbelerde aranmamalıdır.

Çıplaklık şeytandandır. O, Hz. Adem'i ve eşini cennette kandırarak onları elbiselerinden soydu, ayıp yerlerini ortaya döküp onları utandırdı. Bu olay, aynı zamandan hem günah işlemenin insanı sıkıntıya sokacağına, hem de şeytanın insanı elbiselerinden soyarak ona daha rahat hâkim olabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle Kur'an insanları bu konuda uyarmaktadır: *"Ey Âdemoğulları, şeytan, anne-babanızın ayıp yerlerini kendilerine göstermek için, elbiselerini sıyırarak, onları cennetten çıkardığı gibi sakın sizi de bir belâya uğratmasın."* (7/A'râf, 27)

Bilinmeli ki, avret yerlerini örtmek ve namusu korumak ölçüsü, insana verilmiş önemli nimetlerden ve yüceliklerden biridir. Değerini anlayanlar için böyledir ama, hayvanlar örtünme gereği duymazlar. Hz. Ömer'in rivayetine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu: *"Kim (uygun) bir elbise bulursa onunla (gereği gibi) örtünsün. (Giyerken), elbise köprücük kemiğine gelince; 'Beni giydiren, kendisiyle avret yerimi örten ve hayatıma (o elbise ile) güzellik kazan Rabbime hamdolsun' desin."* (Tirmizî, İbn Mâce ve Ahmed bin Hanbel, naklen: İbn Kesir, 2/12)

İblis, çıplaklığı insanları avlamak için bir tuzak olarak kullanıyor; ağına düşürdüğü kurbanlarının da takvâ elbisesinden sıyrılıp ayıplarının ortaya dökülmesine çalışıyor. Onları Rablerinin huzurunda, insanların içerisinde rezil ediyor. Mü'min, takva elbisesi ile ruhunu, hayatını ve edebini koruma altına alır. İman ve takva ile Allah'ın istediği gibi bedenini örtüp, haysiyetini, iffetini, şerefini ve fıtrattaki yüceliğini korur (7/A'râf, 26). İblis ve yandaşları İslâm'ın getirdiği tesettür/örtünme ölçüleriyle savaşırlar. Çünkü örtüsüzlü, insanları, toplumları ve nesilleri bozmaya götüren önemli yollardan biridir. Günümüzdeki İblis askerlerinin de belirttiği doğru olabilir; "tesettür siyasal ve dinsel bir simgedir." Tamam da, açıklık ve çıplaklık da şeytanî bir simge ve haram tanımazlığın, ahlâksızlığın alâmetidir. (6)

1- T. Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. 1, s. 362

2- Şâmil İslâm Ansiklopedisi, Şamil Y. c. 1, s. 35 ve devamı

3- A.g.e. 1/40

4- İslâm Ansiklopedisi, T. Diyanet Vakfı Y. c. 1, s. 359

5- Ali Şeriati, İnsan, s. 15-16

6- Hz. Adem, Hüseyin K. Ece, s. 243 ve devamı

Âdem (a.s.) İle İlgili Ayet-i Kerimeler

İlk İnsan ve İlk Peygamber Hz. Adem: Bakara, 30-31, 33, 37; Al-i İmran, 33, 59; Nisâ, 1, 116, 120; En'am, 2; A'raf, 12, 23, 189; Hıcr, 26, 28, 43; İsrâ, 61, 64; Kehf, 50; Tâhâ, 115, 123; Mü'minun, 12; Rûm, 21; Secde, 7; Sâd, 71, 85; Zümer, 7; Rahmân, 3-4, 14; İnsan, 1.

Âdem A.S.'ın Yaratılışı: Bakara, 30; Al-i İmran, 59; Nisâ, 1; A'raf, 189; Mü'minun, 12; Furkan, 54; Secde, 7; Fâtır, 11; Saffat, 11; Sâd, 71-74; Mü'min, 67; Necm, 32; Rahmân, 15; Nûh, 19.

Hz. Havvâ'nın Yaratılışı: Nisâ, 1; A'raf, 189; Rûm, 21; Zümer, 6.

Âdem A.S.'ın Bilgisi: Bakara, 31, 33.

Âdem A.S. ile Şeytan: Bakara, 34-36; A'raf, 19-24; İsrâ, 61-62; Kehf, 50; Tâhâ, 116-119.

Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın Cennetten Çıkarılışları: Bakara, 35-36, 38; A'raf, 19-24; Tâhâ, 120-121.

Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın Dünyaya İnişleri: A'raf, 24-25; Tâhâ, 122-124.

Âdem A.S.'ın Tevbesi: Bakara, 37.

Hz. Adem ile Hz. Havva'nın, Nesillerinden Peygamberler Gönderilmesi: Al-i İmran, 33-34.

Hz. Adem ile Hz. Havva'nın, Allah'ın Salih Çocuk Vermesi İçin Duâları: A'raf, 189-190.

Hz. Adem'in Çocuklarından Hâbil ile Kabil'in Allah'a Kurban Sunmaları: Mâide, 27.

Kabil'in Hâbil'i Öldürmek İstemesi: Mâide, 27-29.

m-Kabil'in Hâbil'i Öldürmesi: Mâide, 30, 32.

n-Kabil'in, Kardeşinin Cesedini Gömmesi ve Pişmanlığı: Mâide, 31.

Konuyla İlgili Geniş Bilgi Alınabilecek Kaynaklar

1. Fi Zılâli'l-Kur'an, Seyyid Kutub, Hikmet Y. c. 1, s. 111-124
2. Hak Dini Kur'an Dili, Elmalılı Hamdi Yazır, Azim Y. c. 1, s. 265-283
3. Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, İbn Kesir, Çağrı Y. c. 2, s. 255-290
4. Mefatihu'l-Gayb (Tefsir-i Kebir), Fahreddin Razi, Akçağ Y. c. 2, s. 262-268; 334-337; 386-436
5. El-Mîzan Fî Tefsîri'l-Kur'an, Muhammed Hüseyin Tabatabai, Kevser Y. c. 1, s. 163-178
6. Min Vahyi'l-Kur'an, Muhammed Hüseyin Fadlullah, Akademi Y. c. 1, s. 151-170
7. Kur'an Ansiklopedisi, Süleyman Ateş, Kuba Y. c. 1, 105-145
8. İslâm Ansiklopedisi, T. Diyanet Vakfı Y. c. 1, s. 358-363
9. İslâm Ansiklopedisi, Şâmil Y. c. 1, s. 35-40
10. Kur'an'da Temel Kavramlar, Ali Ünal, Kırkambar Y. s. 240-244
11. Kelimeler Kavramlar, Yusuf Kerimoğlu, İnkılab Y. s. 32-34
12. Kur'an'da Anlamı Kapalı Ayetler, Hüseyin Yaşar, Beyan Y. s. 260-262
13. Hz. Adem Kıssası ve Düşündürdükleri, Adnan Adıgüzel, Haksöz sayı 44, Kasım 94
14. İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler, Abdullah Aydemir, T. Diyanet Vakfı Y. s. 19-41
15. Kur'an Cevap Veriyor, İzzet Derveze, Yöneliş Y. s. 235-275
16. Ana Konularıyla Kur'an, Fazlur Rahman, Fecr Y. s. 67-103
17. Hz. Adem, Hüseyin K. Ece, Denge Y.
18. Hz. Adem (İlk İnsan) Mustafa Erdem, T. Diyanet Vakfı Y.
19. Adem'in Vârisi Hüseyin, Ali Şeriati, Akademi Y.
20. Adem ile Havva, Naci Kasım, İstanbul Maarif Kütüphanesi Y.
21. Peygamberler, Safvet Senih, Nil A.Ş.Y.
22. Peygamberler Aydınların Önderleri, Abdülkerim Süruş, Kıyam Y.
23. Peygamberler Tarihi, M. Âsım Köksal, T. Diyanet Vakfı Y.
24. Peygamberler Tarihi, İlhami Ulaş, Osmanlı Y.
25. Peygamberler Tarihi, Bünyamin Ateş, Nesil Basım Yayıyn
26. Peygamberler Tarihi, Mustafa Necati Bursalı, Ölçü Y.
27. Peygamberler Tarihi, Mehmet Dikmen, Cihan Y.
28. Peygamberler Tarihi, 1, 2, 3, Ahmet Lütfi Kazancı, Nil A. Ş.
29. Peygamberler Tarihi, Ahmet Behçet, Uysal Kitabevi Y.
30. Peygamberlerden Kıssalar, Muhammed el-Habeş, İklim Y.
31. Peygamberlerin Hayatı, Seyyid Kutub, Ravza Y.
32. Peygamberlerin Hayatı, S. Kutub-Abdülkadir Cûde es-Sahhar, İslamoğlu Y.
33. Peygamberlerin Hayatı, Ebu'l Hasan en-Nedvî, Risale Y.
34. Peygamberlerin Kıssaları, Ebu'l Hasan en-Nedvî, Arslan Y.
35. Peygamberlerin Mucizeleri, H. İbrahim Acıpayamlı, Tuğra Y.
36. Peygamberlik ve Peygamberler, Muhammed Ali Sâbûni, Kültür Basın Yayın Birliği Y.
37. Kur'an-ı Kerim'e Göre Peygam. ve Tevhid Mücadelesi, 1, 2, 3, M. Solmaz, İ. L. Çakan, Nesil/Ensar

38. Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz, Afif Abdülfettah Tabbara, Gonca Y.
39. Rasullerimiz Diyor ki, Harun Yahya, Vural Y.
40. Rasullerin Mücadelesi, Harun Yahya, Vural Y.
39. Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı, Mevdudi, Pınar Y.
40. Kur'an Kıssaları, Bahaeddin Sağlam, Tebliğ Y.
41. Kur'an Kıssaları Üzerine, İdris Şengül, Işık Y.
42. Kur'an Kıssalarına Giriş, M. Sait Şimşek, Yöneliş Y.
43. Kur'an Kıssaları Üzerine Bir Araştırma, Mehmet Faruk Bayraktar, Mar. Ün. İlahiyat Fak. Vakfı Y.
44. Kur'an'ın Tanıttığı Peygamberler, A. Lütfi Kazancı, Nil A. Ş.
45. İnsanın Yaratılışı, M. A. el-Bâr, Çev. A. Öztürk, T. Diyanet Vakfı Y.
46. Kur'an'da Yaratma Kavramı, Veli Ulutürk, İnsan Y.
47. Yaratılış Olayı, M. Sait Şimşek, Beyan Y.
48. Kur'an Işığında Yaratılış Konuları, Sakıp Yıldız, D.İ.B. Y.
49. Yaratılış ve Ötesi, Gazi Ahmed Muhtar Paşa; Sadeleştiren: Ali Turgut
50. Yaratılış ve Kader, Safvet Senih, Nil A.Ş. Y.
51. Yaratılış ve Darwinizm, Abdullah Aymaz, T.Ö.V. (Akyol Neşriyat)
52. Yaratılış ve Evrim Teorileri, H. Mustafa Genç, Beyan Y.
53. Evrim Anaforu ve Gerçek, Heyet, Çağlayan Y.
54. İsmet İnancı, Mehmet Bulut, Risale Y.
55. İslâmî Hareketin Tarihî Seyri, Beşir İslamoğlu, Denge Y.